

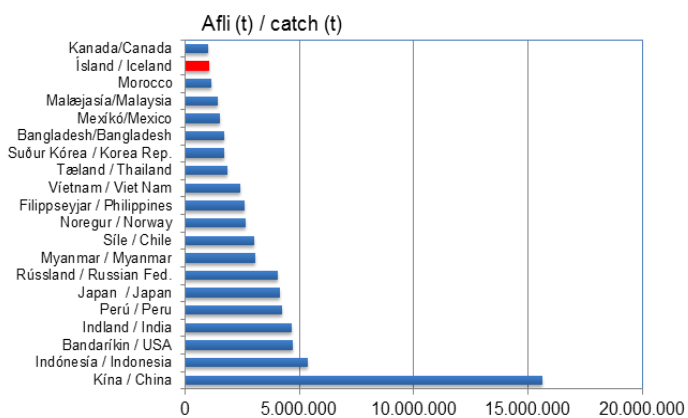
Abstrakt

Denne rapport har til formål at give et overblik over Islands fiskerisektor, herunder størrelse og betydning for landets økonomiske balance. Den viser samtidig den nuværende status og hvilke udviklinger, der er på området i forbindelse med fangst, arter og økonomiske gevinster. Rapporten kan hjælpe med at identificere og fremme muligheder for danske virksomheder og dertilhørende potentielle investeringer og fremskridt i sektoren.

Introduktion

Fiskeri har til sammenligning haft samme betydning for Island som landbruget for Danmark og har medvirket til de høje levestandarder, som islændingene nyder godt af i dag.

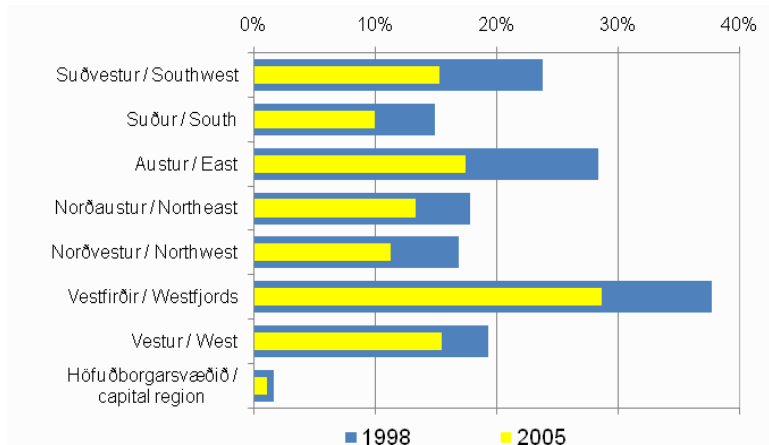
Island var i 2013 den næststørste fiskeriation i EU/EØS med en sammenlagt fangst på 1.383.638 tons. Norge var den største med 1.943.912 tons. EU/EØS-landene fangede sammenlagt 4.730.975 tons samme år, hvoraf Spanien, som det største EU-land, fangede 882.309 tons. I 2003 fangede Island 1.979.545 og i 1993 var det 1.712.363 tons. I 2013 var landet den 18'ende største fiskeriation i verden. Island har over de sidste 60 år balanceret mellem 10'ende og 21'ende største fiskeriation i verden, hvilket i de sidste par år har været i den lave ende.

Figur 1: Verdens største fiskerier 2010. Kilde: fisheries.is

På trods af fiskeriets størrelsesorden i Island, er kun 4,1 % beskæftiget i fiskebranchen – det tal var i 1930'erne 23 %. Den nedafgående kurve i beskæftigelsesandelen, kan dels forklares ved sildebestandens kollaps i 70'erne, introduktionen af mere moderne og effektive fiskemetoder, og dels et stadig større fokus på servicesektoren og desuden fremstillingssektoren.

Det betyder at fiskerisektoren i dag udgør en relativ lille del af arbejdsmarkedet, mens betydningen uden for hovedstadsområdet stadig er betydelig, med en andel på op mod 30 % af de samlede mandetimer. Ikke desto mindre har der været en overordnet nedgang i mandetimer i alle dele af landet siden 1998.

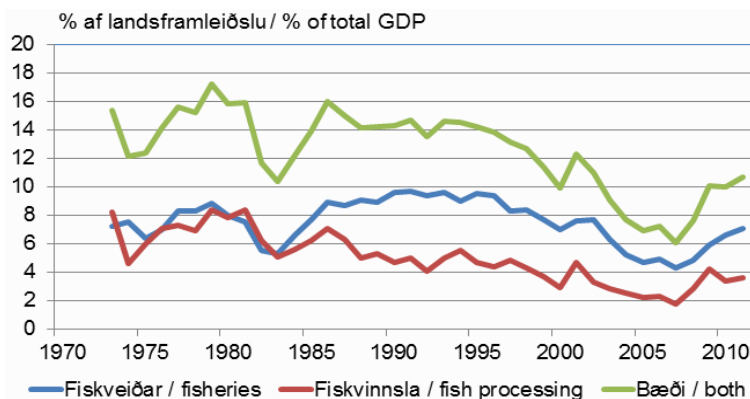

Figur 2: Mandetimer i fiskerisektoren i Island pr. region. Kilde: fisheries.is

Stor kapacitet trods sin relativt lille størrelse.

De cirka 1.600 fiskebåde, der forsyner Island med fisk, er en relativt lille fiskeflåde, men sammenlignet med mængden af fisk, så producerer Island tre gange så meget som Norge og otte gange så meget som EU per fisker. Den Islandske fiskeindustri er – på trods af sin størrelse – en af de mest moderne fiskeindustrier i verden. Hertil inkluderer Islands eksklusiv fiskezone, der strækker sig over et område på 758.000 km², nogle af de rigeste fiskeområder i verden.

Mængden af fisk og forarbejdning samt den tilhørende andel af BNP er dog halveret over de sidste 25 år. En medvirkende faktor til nedgangen i andelen af BNP findes, som tidligere nævnt i, at service- og fremstillingssektoren er gået frem.

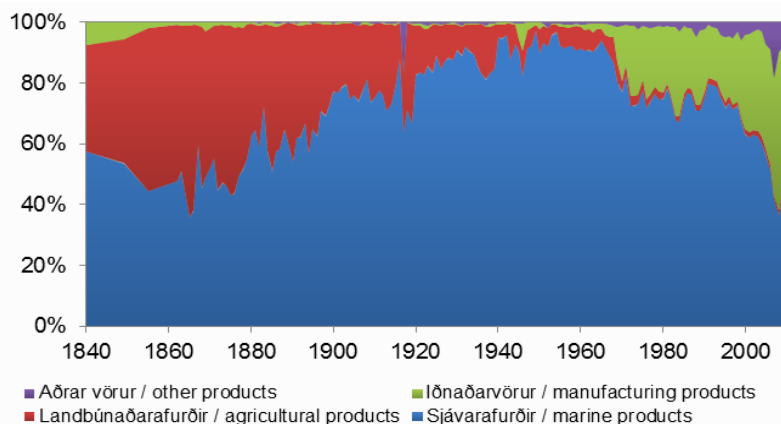
Figur 3: Fiskeri pr. BNP Island. Kilde fisheries.is

Undtagelsen er i årene omkring finanskrisen, der bød på markante stigninger i den samlede andel af BNP. Det skyldes blandt andet en drastisk nedgang i bankernes andel af BNP. Det er samtidig karakteristisk for fiskerisektoren, at landet under perioder med lavkonjunktur og en svag krone, får en kapitalindsprøjtning via fiskeeksporten, hvis samlede værdi er uafhængig af den islandske krone.

Fiskernes lønninger er dels proportionelle med den samlede værdi af fangsten, der betyder, at lønninger er underlagt fluktuationer. Når den islandske krone er stærk, er værdien af eksporten relativt lavere. Omvendt indtjenes en relativt højere lønning, under perioder med lavkonjunktur. Det gør den islandske fiskerisektor til en form for stabilisator for det islandske marked.

Eksport

Selv om fiskerierhvervets betydning for den islandske økonomi har været dalende, set over en årrække, så udgjorde indtægterne fra fiskeriekseporten stadig omkring 40 % af eksportindtægterne i 2014. I starten af 70'erne fik den nyetablerede aluminiumsindustri overtaget 15 % af de totale eksportvarer – der i det tyvende århundrede for alvor fik fat. I de sidste ti år er turismen også blevet en vigtig indtægtskilde for Island.

Figur 4: Marineeksportens andel af den totale eksport af vare. Kilde: fisheries.is

Til sammenlignings stod fiskerisektoren i 2000 for 70 % af Islands eksportindtjening. Fisk er en lukrativ forretning i Island, der også understøttes af et væld af frihandelsaftaler, blandt andet gennem European Free Trade Association (EFTA), samt en række aftaler med lande i Central- og Østeuropa samt Asien, heriblandt Kina.

Fangsternes sammensætning

Som det fremgår af tabel 1 er torsk den langt vigtigste fiskeart for Island, hvor størstedelen af eksporten af friske torskprodukter sendes til Frankrig, USA, England og Belgien.

Tidligere var silden af større betydning, men det stoppede i slutningen af tresserne efter flere års overfiskeri. Selv om fiskestammen er kommet igen, kommer den endnu ikke i samme mængder i islandsk farvand. I stedet for sild fanges der i højere grad store mængder af lodde, som er en lille sildefisk. I de senere år har der tillige været store fangster af makrel.

Art	Ton	Ton	Art	1.000/ISK	1.000/ISK
	År 2013	År 2000		År 2013	År 2000
Torsk	236.051	238.324	Torsk	47.340.790	25.702.352
Lodde	442.780	884.858	Lodde	15.635.292	3.737.413
Rødfisk	60.373	71.071	Rødfisk	13.876.268	5.043.801
Kuller	45.471	41.698	Kuller	12.097.020	5.537.238
Makrel	153.815	0	Makrel	15.402.745	6
Sej	57.416	32.947	Sej	9.804.793	1.595.819
Grøndlandsk hellefisk	14.998	15.131	Grøndlandsk hellefisk	7.795.913	2.944.128
Norsk forårsgydende sild	92.039	185.899	Norsk forårsgydende sild	6.418.404	991.850
Sild	65.407	101.764	Sild	4.129.236	797.800
Rejer	10.857	33.539	Rejer	3.570.270	4.048.874
Blåhvilling	107.053	259.157	Blåhvilling	3.028.776	1.219.552
Ocean rødfisk	8.617	45.226	Ocean rødfisk	2.136.591	3.386.129
Havkat	8.961	15.043	Havkat	1.981.319	1.109.758
Rødspætte	5.979	5.218	Rødspætte	1.084.224	804.809
Guldlaks	7.332	4.335	Guldlaks	822.517	169.162
Norsk jomfruhummer	1.724	1.230	Norsk jomfruhummer	808.406	349.785
Rødtunge	1.765	1.438	Rødtunge	643.739	246.333
Hellefisk	40	493	Hellefisk	30.174	189.945

Tabel 1: Fangst i ton pr. art. Samt værdi per 1.000/ISK. Opdelt i 2013 og 2000. Normeret efter værdi i 2013. Kilde: statice.is

Fiskeri og forarbejdning af bundfiskene torsk, kuller, sej og rødfisk er det primære fokus for den islandske fiskerisektor, eftersom bundfiskene i 2013 udgjorde omkring 61 % af de samlede økonomiske indtægter, udgjorde de kun 33 % af den samlede mængde. Torsken er den mest værdifulde, hvis pris næsten er fordoblet siden 2000.

Nedgangen i lodde kan til dels forklares ved den nylige tilkomst af makrel i den islandske fiskezone. Makrellen, der også er en sildeart, immigrerer fra sydligere egne – blandt andet fra britisk fiskezone – og udgør nu en stadig større andel af de samlede fangster. Fangsten af makrel i islandske farvande har medført uenighed med EU, Norge og Færøerne om islændingenes andel af makrelkvoten.

Forvaltningen af fisk i Island

Fiskekvoterne fastlægges af Det islandske Ministerium for Fiskeri og Landbrug. Afgørelser om tilladte fangstmængder foretages efter rådgivning fra Islands Havforskningsinstitut, der forsker i fiskebestandene, det maritime økosystem og biodiversitet. Fangsterne overvåges og håndhæves til dagligt af Fiskeridirektoratet.

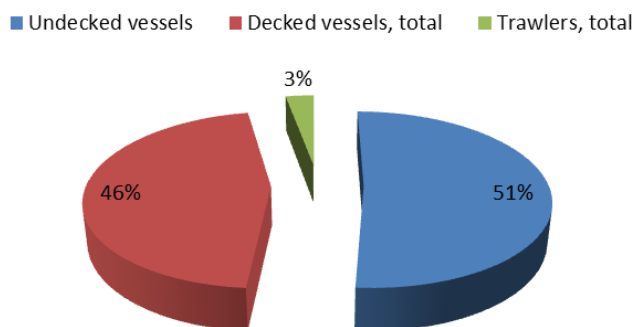
Det islandske Ministerium for Fiskeri og Landbrug har i 2014 udstedt en øvre grænse på 147.574 tons, der svarer til 11.9 % af den samlede makrelkvote 1.240.000 tons, som blev fastlagt af EU, Norge og Færøerne.

Det menes, at makrelbestanden har vokset betragteligt i vandene omkring Island i de seneste år. Internationale studier viser, at omkring 20-30 % af den samlede bestand i Nordøst Atlanten nu igen findes inden for Islands eksklusive fiskezone. Hertil estimeres at makrellen øger sin vægt med 50 % mens den befinder sig i Islands næringsrige farvand.

Islands fiskeriflåde

Der var i 2014 1.685 islandske fiskebåde. Omkring 3 % af dem er trawlere, der fanger for omkring 35 % af de samlede fangster og 50 % af den samlede værdi.

Islandsk fiskeriflåde

Figur 5: Islands samlede fiskeriflåde i 2014. Kilde: statice.is

Derudover er den samlede fiskeflåde delt næsten lige mellem fartøjer uden dæk og med dæk, hhv. 51 % og 46 %. Den samlede fangst og den samlede værdi er derimod i favør af de største skibe i klassen 1.000-4.999 bruttotonnage, der står for 68 % af den samlede fangst og 50 % af den samlede værdi.

Små fartøjer under 15 GT har kun tilladelse til at fiske med line. Der regnes med omkring 700 fartøjer af denne type.

2013	Mængde i tons	Værdi i 1000/ISK	Mængde i procent	Værdi i procent
Alle fartøjer	1362790	152751748	100%	100%
Uden dæk fartøjer	12755	2979118	1%	1.95%
Med dæk 0-49 GT	164898	24601942	12.10%	16.11%
Med dæk 50 - 99 GT	11898	2651103	0.87%	1.74%
Med dæk 100 - 299 GT	43308	9160693	3.18%	6.00%
Med dæk 300 - 499 GT	86813	16784830	6.37%	10.99%

Med dæk 500 - 999 GT	119402	20642119	8.76%	13.51%
Med dæk 1000 - 1499 GT	309876	30448880	22.74%	19.93%
Med dæk 1500 - 4999 GT	613424	45364094	45.01%	29.70%
Ukendt fartøjstype	417	118968	0.03%	0.08%

Tabel 2: Alle islandske fiskebåde. Alle fiskezoner. Kilde: statice.is

Dambrug

Dambrug spås en stor fremtid – også i Island – der efter store vanskeligheder, igen er ved at øge sin kapacitet. Den årlige produktion i Island har ligget stabil på 4.000 tons i perioden 1995-2002. I de efterfølgende år, var der opsving og produktionen nåede næsten 10.000 tons i 2006, men året efter kollapsede lakseproduktionen i kølvandet på finanskrisen, hvor to store laksefarme på østkysten måtte ophøre produktionen.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015*
Laks	6.094	6.894	1.158	292	714	1.068	1.083	2.923	3.018	3.965	5.205
Arktisk ørred	977	1.426	2.851	3.124	2.405	2.427	3.021	3.089	3.215	3.411	3.810
Regnbue ørred	50	10	11	6	75	88	226	422	113	603	1.760
Tilapia	0	0	0	0	0	0	2,5	0,3	0,8	0,5	1
Torsk	1.050	1.412	1.467	1.502	1.805	1.317	877	893	482	310	289
Hellefisk	129	141	31	39	49	72	33	13	0,2	0	0
Pighvar	115	47	70	51	68	46	20	28	58	0	0
Senegal Sole	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	540
Total	8.415	9.930	5.588	5.014	5.116	5.018	5.263	7.368	6.887	8.290	11.605

*estimeret

Tabel 3: dambruget i Island. Kilde: lfh.is

Først i 2010 oplevede dambruget igen et opsving, hvor lakseproduktionen i 2015 forventes at være omtrent samme styrke, som før finanskrisen. Overordnet set er dambruget sammensat af op til 8 forskellige arter, heriblandt laks, ørred, torsk og pighvar. Den nuværende og mest dominerende produktion er laks, der med en estimeret produktion på 5.000 tons i 2015 udgør næsten 50 % af den samlede produktion.

Det statsejede firma Matis (Icelandic Food and Biotech R&D) har sammen med Det Islandske Universitet modtaget et tilskud på 5 millioner euro (750 millioner ISK) af EU. Projektet, der er en del af EU's Horizon 2020-program, skal undersøge, hvordan Europa kan forbedre sin produktion af fisk, eftersom dambruget har haft en begrænset succes, dels i kraft af en ukampdygtig konkurrenceevne overfor Asien.

Kvotesystemet

Den islandske fiskerisektor regnes for at være en af de mest effektive i verdenen. Samtidigt har islændingenenes forvaltning af deres ressourcer vakt beundring ude i verdenen, og da EU i 2014 reviderede sin fiskeripolitik, så skævede man stærkt til Island.

Kvoterne bliver fastsat af fiskeriministeren efter indstilling fra det islandske Havforskningsinstitut. Kun sjældent ændrer ministeren på havbiologernes indstilling, og i få tilfælde kun mindre ændringer. Endvidere har man et effektivt kontrolsystem. Herved har man kunnet optimere udnyttelsen af de forskellige fiskebestande og undgået problemerne med overfiskeri.

Det islandske kvotesystem er baseret på fangstmængder og ikke som i nogen lande på fangstdage for de enkelte skibe, hvor der kan være større udsving i fangsterne.

De totale fiskekvoter er fordelt ud på de enkelte skibe. Oprindeligt efter deres historiske fangster. Kvoterne er omsættelige og handles mellem rederierne. Det betyder, at de rederier, som er mest effektive kan byde de højeste priser på kvoterne. Der har været en del kritik af dette system. Bl.a. at kvoterne er i dag på færre hænder end tidligere, ligesom det en gang imellem sker, at en bygd kommer i vanskeligheder, hvis det stedlige rederi af en eller anden grund sælger sin kvote. Endvidere kan det være svært for nye redere at etablere sig, da kvoterne en gang imellem kan være ganske dyre at købe.

Da fiskefangsterne er en begrænset ressource, er der mange som mener, at kvoteejerne skal betale ressourceskat. Rederierne betaler i dag afgifter for deres kvoter, men disse er ikke særligt høje og dækker stort set kun statens omkostninger omkring fiskeriet. Nogen egentlig indtægtskilde for statskassen er det ikke.

Litteratur:

Figur 1: <http://www.fisheries.is/economy/fisheries-impacts/global-comparison/>

Figur 2: <http://www.fisheries.is/economy/fisheries-impacts/employment/>

Figur 3: <http://www.fisheries.is/economy/fisheries-impacts/gdp/>

Figur 4: <http://www.fisheries.is/economy/fisheries-impacts/export/>

Figur 5: <http://www.statice.is/Statistics/Fisheries-and-agriculture/Fishing-vessels>

Tabel 1: <http://www.statice.is/Statistics/Fisheries-and-agriculture/Catch-and-value-of-catch>

Tabel 2: <http://www.statice.is/Statistics/Fisheries-and-agriculture/Catch-and-value-of-catch>

Tabel 3: <http://lfh.is/hagtolor-eldid.htm>